

Guildkörin

Nyheter från **FORSS** Forskningsrådet i Sydöstra Sverige

Viktiga datum under 2008

1 februari 2008:

Ansökningsblanketter tillgängliga för FORSS utlysning 2008 av

- 1 miljon kr för FoU-projekt med aktivt samarbete mellan landsting och kommun
- 600 tkr för Startbidrag och Regionalt nätverksarbete.

14 februari 2008:

Workshop kring möjliga FoU-projekt med aktivt samarbete mellan landsting och kommun, Gyllene Uttern. För mer info, kontakta Claes Hallert, Claes.Hallert@lio.se

15 februari 2008:

Sista datum för anmälan till Nässjödagen till Jolanda.van.vliet@lio.se.

26 februari 2008:

Nässjödagen. FoU-dag för alla som vill utveckla sin idé för att förbättra hälso- och sjukvården.

1 april 2008:

Sista ansökningsdatum för

- FoU-projekt med aktivt regionalt samarbete mellan landsting och kommun (max 300 tkr)
- Startbidrag (max 50 tkr)
- Regionalt nätverksarbete (max 50 tkr).

8 april 2008:

Sista dag för inlämnande av blankett 1, tillhörande ansökan, som bekräftar aktivt deltagande och inlagd CV för alla medarbetare i projektet.

15 juni 2008:

Beslut av vårens ansökningsomgång till sökande.

10 oktober 2008:

Sista ansökningsdatum för

- FORSS FoU-projekt (max. 500 tkr)
- FORSS fortsättningsansökan (max. 500 tkr)
- FORSS Startbidrag (max. 50 tkr)
- FORSS Regionala nätverksarbete (max. 50 tkr).

Jolanda van Vliet

Marie Morell, ordförande i regionssjukvårdsnämnden, välkomnar lättförståelig redovisning om forskning. Det underlättar för ansvariga politiker att fatta bra beslut.

Forskning synligare för alla

Alla FORSS-projekt ska presenteras populärvetenskapligt

Text och foto: Mark Olson

Alla ska få bättre insyn i vad som händer på forskningsfronten i Sverige. En nationell projektdatabas ska ge alla – patienter, politiker, yrkesmänniskor – en lättfattlig beskrivning av både pågående och avslutade FoU-projekt. FORSS ska bidra aktivt till den nya kunskapsbasen. Från 1 januari i år gäller en ny bestämmelse för alla som tar emot forskningsmedel från FORSS. Varje projekt ska sammanfattas populärvetenskapligt innan anslaget får rekvideras. Sammanfattningen blir sedan sökbar på internet via databasen.

När forskningen görs synlig för alla kan det kanske bli som i Västra Götaland. Där, på sjukhusens tv-skärmar, kommer informationstexter att visas om den egna forskningen. Inte mindre än 671 rapporter från Västra Götaland finns nu tillgängliga i populärversion.

I FORSS-regionen är Thomas Schön en av de första som hör sammat FORSS nya bestämmelse. Han är ST-läkare i Kalmar och ansvarig för ett projekt med fokus på sjukdomen tuberkulos, tbc.

–Antalet människor som insjuknar i tbc har stigit, och multiresistens har också blivit allt

vanligare även i Sverige. Faktum är att en tredjedel av världens befolkning bär på sjukdomen. Men tbc bryter bara ut hos ett fåtal, säger Thomas Schön.

–Det innebär att kroppens immunförsvar lyckas kontrollera sjukdomen hos de allra flesta. Men kunskapen om hur immunförsvaret fungerar vid tuberkulos är begränsad idag, och det är det vi vill undersöka.

Nu kan alla som vill veta mer om Thomas Schöns projekt hitta en ny beskrivning på FORSS webbplats. De textraderna tas också upp i den nationella databasen på www.fou.nu/is/sverige.

Vad innebär det att skriva populärvetenskapligt? När Thomas Schön skrev tog han FORSS råd och lät en person utan medicinsk kompetens läsa första utkastet.

–Det var inte särskilt svårt. Vi skalade bort en del medicinska termer och förenklade texten i vår ursprungliga projektbeskrivning, berättar han.

En av tankarna bakom de nya, enklare beskrivningarna är att beslutsfattare lättare ska kunna ta del av information om pågående verksamhet.

Landstingspolitiker som Marie Morell är, med andra ord, en viktig målgrupp. Hon är ►

► dessutom ordförande i regionsjukvårdsnämnden, med Östergötland, Jönköping och Kalmar som arbetsområde. Nämnden är FORSS uppdragsgivare.

–I den politiska styrprocessen jobbar vi med olika typer av beslutsunderlag. Lättförståelig redovisning om forskning är en viktig tillgång för politiker med ansvar för hälso- och sjukvården, säger Marie Morell.

–Jag har själv ingen formell medicinsk utbildning, men jag brukar läsa och försöka förstå så mycket som möjligt. Det avancerade språket inom medicinen bör gärna kompletteras med det mer lättbegripliga för att vi ska kunna fatta bra beslut.

Marie Morell ser andra fördelar med enklare texter om aktuell forskning och utveckling. Det kan bli en användbar kunskapskälla för patienter.

– Inom hälso- och sjukvård är frågan alltid aktuell: Vad skapar vi för kunskap och förväntningar hos befolkningen om vad vården kan åstadkomma?

–Det är viktigt för en patient att veta att just den här sjukdomen inte kan botas helt, eller att man inte kan bli helt symptomfri efter att ha haft det här besväret.

En saklig men populärt skriven kunskapskälla kunde bidra till att människor tydligare kan se både vilka möjligheter och vilka begränsningar som finns i vården, menar Marie Morell.

Genom sitt arbete i regionsjukvårdsnämnden har hon ofta sett fördelarna med samarbete över landstingsgränser. Där är FORSS det tydligaste exemplet. Marie Morell hoppas att den goda samverkan växer även inom andra delar av landstingens verksamhet. FoU blir en katalysator som skapar nya kontaktytor och stimulerar nya former av samarbete.

– Det gäller att vår sjukvårdsregion ligger i frontlinjen och har en bra utveckling.

–Får man lämna ett önskemål, så är det att fler forskningsprojekt skulle initieras från Jönköping och Kalmar. FoU är en angelägenhet för alla. Doktorer på forskningsjukhus som US i Linköping står för en stor del av initiativen. Men många fler kan bidra med goda projektidéer från egen patientnära verksamhet.

I uppbyggnaden av den nationella databasen har regionen Västra Götaland onekligen ett försprång. För dagen leder grannarna i väst med 671 mot FORSS-regionens 17. På FORSS kansli hoppas Jolanda van Vliet att projektdeltagare ska se det som en utmaning.

– Det är klart att vi ska kunna komma ikapp. Här behövs bara en beskrivning för ett helt projekt. Jag tror att många frivilligt kommer att lämna in projektbeskrivningar som alla kan förstå. Bra forskning är något att vara stolt över, eller hur? Den kan gärna visas upp för många, säger Jolanda van Vliet.

– Se det gärna som en tävling. Heja FORSS-regionen!

Kunskap måste användas – varje dag

System för förändringsarbete presenteras i Nässjö

Det finns centrala kunskaper som samtliga vårdanställda får lära sig. Vikten av att tvätta händerna är en sådan. Ändå är handhygien långt ifrån tillfredsställande på alla sjukhus och vårdcentraler. Varför?

Under Nässjödagen kommer professor Eugene Nelson, USA, att föreläsa om gapet mellan kunskap och verklighet, och om metoder som kan få det att slutas.

Text: Britta Linebäck
Foto: Ulf Ekström

Teori är en sak, praktik ofta en annan. När man får dem att samverka kan riktigt stora förändringar ske. Det är tydligt inte minst i vården, menar överläkare Boel Andersson-Gäre, länssjukhuset Ryhov i Jönköping. Hon är också ledamot i FORSS, och medverkar vid Nässjödagen på Träcentrum i Nässjö.

–Ett helt område av vetenskaper handlar om metoder och tänkesätt för

Överläkare Boel Andersson-Gäre har bjudit in professor Eugene Nelson att föreläsa under Nässjödagen.

hur man kan arbeta för att minska gapet mellan att skaffa kunskap och att omsätta den i praktiken. De kallas med ett gemensamt namn "förbättringskunskap".

Internationellt finns en hel rörelse som verkar för att förbättra sjukvården utifrån sådana tankar, säger hon.

–I Sverige är många aktiviteter på gång inom exempelvis patientsäkerhet, inte minst i vår region. Men med forsk-

Amerikansk professor gästar Nässjö-dagen

Eugene Nelson är lärare vid forskarskolan på Dartmouth's Center for the Clinical Evaluative Sciences, och leder förbättringsarbete inom the Dartmouth-Hitchcocks system. Hans främsta intressen är bestående principer och metoder att driva förbättringsarbete med inriktning mot kvalitet och effektivt användande av systemmätt.

Professor Nelson arbetar som konsult till stora organisationer som the Institute of Medicine, the University of California at Davis Health system, Cincinnati Childrens Hospital, the National Cystic Fibrosis Foundation och the international Vermont Oxford Neonatal Care Network.

Han är också "pappa" till värdekompassen och projektledare för systemmätningar i Pursuing Perfection.

Professor Eugene Nelson.

ning inom området har vi inte kommit lika långt, säger Boel Andersson-Gäre.

Hon har därför till Nässjödagen *För forskare i startgröparna* bjudit in professor Eugene Nelson från Dartmouth's Center for the Clinical Evaluative Sciences i USA. Hans föreläsningar handlar just om forskning om hur förändringsarbete kan skapa förbättring, och hur förbättringsarbete kan beskrivas i vetenskapliga termer.

– Hans poäng är att utbildning och kunskap inte räcker, om man inte ser till att också bygga system så att man använder kunskapen i praktiken, till varje patient som är i behov av den, säger Boel Andersson-Gäre.

Hur man utbildar, hur man ger vård och hur man organiserar spelar roll för vårdens resultat. Det hjälper inte om man utbildar med evidensbaserad kunskap om kunskaperna sedan inte omsätts i det dagliga arbetet, menar Andersson-Gäre.

Det är inte svårt att hitta situationer i vården där ambition och resultat inte stämmer överens. Sjukhusrelaterade infektioner som bl a kan bero på dålig handhygien är en. Alla vet vad som krävs, men varför gör man det inte?

Ett annat exempel är influensavaccin. Alla över 65 år ska vaccineras, men det är bara 35-40 procent som gör det om vi tittar på snittet i landets landsting, säger Boel Andersson-Gäre. Vad beror det på?

Också när det gäller kejsarsnitt är frågorna många. Varför görs det fler kejsarsnitt på vissa sjukhus, även om behoven är desamma?

– För att få svar måste man göra studier som visar hur situationerna uppkommer. Ställa frågor om vad som fungerar var och hur. Då räcker inte det biologiska synsättet, utan både pedagogik/lärande, samhällsvetenskaper och statistik som mäter förändring över tid måste in.

Vinsterna för hälsan kan bli större med ett bredare synsätt, menar Andersson-Gäre. När det gäller exempelvis patienter med hjärtinfarkt är man överens om att en viss medicin är bäst och ska användas. Ändå har bara mellan 30 och 70 procent av patienterna i olika landsting fått den.

– Det kan t o m tänkas att det skapar mer hälsa att bygga ett system som ser till att alla verkligen får den medicin de bör ha, än att bekosta framtagning av en ny medicin som heller inte används konsekvent, säger Boel Andersson-Gäre.

Under rubriken "Prove your idea – improve health care" kommer Eugene Nelson vid Nässjödagen att redogöra för sina metoder för forskning om förbättringsarbete.

Alla är välkomna med sina funderingar, säger Karin Fälth-Magnusson. Hon kommer att finnas med på Nässjödagen för att berätta om hur man skriver en bra ansökan till FORSS.

”Här är ingen fråga dum”

Karin Fälth-Magnusson lovar svara alla forskare som ligger i startgröparna

– Den här miljön är så långt ifrån akademisk högborg som man kan komma. Det är bra, då får man en närmare kontakt.

Text: Britta Linebäck Foto: Mark Olson

Karin Fälth-Magnusson, professor i barnmedicin på universitetssjukhuset i Linköping, trivs på Träcentrum i Nässjö. Hon har varit med på Nässjödagar för *Forskare i startgröparna* i flera år, och tycker att miljön passar perfekt för ändamålet.

– Känslan av trevligt klassrum känns betydligt mer avslappnad än ett podium på universitetet. Och det är bra, för vi har en annan metodik och ett annorlunda förhållningssätt inom FORSS.

Karin Fälth-Magnusson är ledamot i en av FORSS prioriteringskommittéer, Den växande människans hälsa, och själv aktiv forskare.

På Nässjödagen ställer hon upp vid en av eftermiddagens åtta stationer, som expert på att skriva en bra ansökan till FORSS. Vid hennes station kan man under eftermiddagen komma med alla sina

frågor när det gäller formulering av ansökan.

– Jag berättar om vad som är viktigt att tänka på när man skriver sin ansökan om pengar från FORSS, och hur ansökningarna bedöms.

De allra flesta som deltar i Nässjödagen saknar helt erfarenhet av forskning, och har många frågor att ställa. En del har kanske ett stort forskningsprojekt i tankarna, andra funderar mer på utveckling och förbättring i mindre skala. Nässjödagen ger alla en unik chans att fråga om vad som helst, utan att uppfattas som mindre vetande, menar Karin Fälth-Magnusson.

– Jag lovar att vi ska svara tålmodigt på alla frågor, utan att höja ett enda ögonbryn!

Hon är glad över att så många kommer varje gång för att bekanta sig med forskningsvärlden.

– Det är ett privilegium för den här regionen att vi får så mycket medel till klinisk forskning. FORSS är en jättebra uppfinning, och jag är imponerad av dem som kom på tanken och också genomförde den!

Hur mår de gamla?

Nytt forskningsinitiativ

Hittills har ingen på ett strukturerat och övergripande sätt tagit reda på hur gamla människor som lever sina sista år i särskilt boende, SÄBO, egentligen mår. Det vill läkarna Sigvard Mölstad och Carl Johan Östgren ändra på. En treårig studie om hälsotillståndet hos denna grupp inleds i februari.

Text: Britta Linebäck Foto: Mark Olson

Det finns lika många äldre i särskilt boende som det finns sängplatser på sjukhus för resten av befolkningen.

–Det handlar om många människor. Ändå finns mycket lite information om hälsotillstånd och livskvalitet hos den här gruppen, säger Sigvard Mölstad.

Det är alltså en forskning som bryter ny mark som inleds. Efter en pilotstudie som gjorts för att se om projektet skulle kunna fungera, har arbetet satt igång.

–Vi har nu fått ett urval av lämpliga boenden i Linköping, Jönköping och Eslöv, som är de kommuner som deltar i studien. Vi räknar med att 800 boende kommer att vara med. Forskningssköterskor är rekryterade och börjar sitt arbete i februari, säger Carl Johan Östgren.

Studien genomförs tillsammans med de tre kommunerna.

–Intresset för att vara med har varit stort, trots att kommunerna inte har någon tradition av forskning på det medi-

Läkarna Sigvard Mölstad och Carl Johan Östgren leder det nystartade projektet om hälsotillståndet hos äldre i särskilt boende.

cinska området. Det känns mycket positivt, säger Sigvard Mölstad.

Genomsnittsåldern på SÄBO är 85 år. De flesta boende har många sjukdomar, har ofta nedsatt kognitiv förmåga och medicinförbrukningen är stor.

–Ökad ålder innebär nedsättning av njur- och leverfunktion. Risken för biverkningar av läkemedel blir större, säger Sigvard Mölstad.

En studie av bl a Östgren och Mölstad om diabetes hos äldre i särskilt boende, visar t ex att många skulle må bättre av att utveckla sin diabetesbehandling.

–I livets slutskede är det viktigare att må så bra som möjligt än att ha lågt blodsocker till varje pris. En del mådde dessutom dåligt av sina låga värden, säger Carl Johan Östgren.

Även förhållandet mellan blodtryck och åldrande ska sättas under lupp, liksom om särskilt boende gynnar resistent bakterier. Så är fallet i många länder, visar internationella studier.

I projektgruppen ingår personer med olika inriktning, från sjukvården och från kommunen. Planen är att följa de boende under tre år, och registrera hur deras hälsa förändras. Ännu är ekonomin bara tryggad för det första halvåret, med bland annat 50 000 kronor från FORSS.

–Vi vet inte om vi har råd att göra studien färdig, det vet man sällan när man påbörjar ett projekt. Men vi tror mycket på det här, säger Östgren och Mölstad.

Båda har bred erfarenhet av att hitta intressanta frågeställningar att forska vidare på. Poängen är att våga tänka annorlunda, betonar de.

–I det här projektet är utgångspunkten att varje individ ska leva så bra som möjligt, inte så länge som möjligt. Det hoppas vi kunna bidra till, säger Sigvard Mölstad.

Läs mer om Sigvard Mölstads forskning i FORSS jubileumsskrift *Närmare Patienten*.

Dags att söka anslag till samarbetsprojekt

Senast 1 april vill FORSS ha ansökan om medel till FoU-projekt som innebär ett aktivt samarbete med kommunanställda. Maximalt belopp att söka är 300 tkr per projekt.

Totalt har 1 miljon kr avsatts för 2008. Läs mer på FORSS hemsida.

Vill du ha ditt eget ex av Guldörnen?

Eller har du bytt adress?
Hör av dig till FORSS kansli,
tel 013- 22 76 55
e-post: Jolanda.van.Vliet@lio.se

FORSS
FORSKNINGSRÅDET I SYDÖSTRA SVERIGE

www.fou.nu/is/forss

Medarbetarna på FORSS kansli har sitt uppdrag på deltid. Detta innebär att den som vill nå kansliet inte alltid kan räkna med att få direkt kontakt. Säkrast nås kansliet via e-post.

Kansli : 581 91 Linköping
Tel : 013 - 22 76 55
Ansvarig utgivare: Jolanda van Vliet
Redaktör: Claes Hallert
Text & form: Forma Viva, Linköping
Abonnemang: 013 - 22 76 55
e-post: Jolanda.van.Vliet@lio.se